

Baba Kama Sources 46

חידושי הרשב"א מסכת בבא קמא דף יב עמוד ב

ולענין פסק הלכה קי"ל כרב נחמן דעבדים כמטלטלין דמו ועבדי היתומים אינן נגבין בחובת אביהם מדין הגמרא אלא מתקנת הגאונים ז"ל, ותדע דקיי"ל אין גובין דגרסינן בפרק יש נוחלין שלח ליה ר' אבא לרב יוסף בר חמא הלכה גובין מן העבדים ורב נחמן אמר אין גובין, ואמרינן בשלהי שמעתתא דשלח ליה ר' אבא לרב יוסף בר חמא דרש מר זוטרא משמיה דרב שימי בר אשי הלכתא ככל הני שמעתתא דשלח ליה ר' אבא לרב יוסף בר חמא אמר ליה רבינא למר זוטרא דרב נחמן מאי אמר ליה אנן אין גובין מתנינן לה וכן אמר רב נחמן, ואיכא למידק היאך אפשר לומר דעבדים כמטלטלין והכתיב והתנחלתם אותם הקישן הכתוב לקרקעות ודינן כקרקע לענין אונאה ושבועה ולדיני השומרים, תירצו גדולי הראשונים נוחי נפש דלכל מילי דאורייתא הרי הן כקרקע אבל למילי דרבנן עשאום כמטלטלין, אלא שקשה בעיני שא"כ נצטרך לומר דשעבודא לאו דאורייתא דאי דאורייתא אף הן נגבין מן היתומים, ואלו אנן קי"ל שעבודא דאורייתא וכדאמרינן בשלהי גט פשוט ר' יוחנן ור"ל דאמרי תרויהו מלוה על פה גובה בין מן הירושין בין מן הלקוחות מאי טעמא שעבודא דאורייתא, וכן פסק הריא"ף ז"ל והוא הביא אותה דאין גובין מן העבדים שבפרק יש נוחלין.

רי"ף מסכת בבא קמא דף לד עמוד ב

רבי מאיר אומר אומר לו בעבדים הרי שלך לפניך: אמר רב חנינא בר אבדימי אמר רב הלכה כרבי מאיר ולית הלכתא כותיה דקי"ל עבדא כמטלטלי דמי

המאור הגדול מסכת בבא קמא דף לד עמוד ב

[דף צו ע"ב] ורב היכי שביק מתני' ועביד כברייתא פי' ואף על גב דלא מקשי' הכי בשאר דוכתא היכי שביק רבי' ופסק הלכתא כיחיד משום דרב הוה במנינא דרבי וכי סתמה למתני' קס"ד דבמנינא נמי הוה וכיון דליתא לדרב לפי מה שפסק הרי"ף ז"ל בהגהתו היה לו לפסוק הלכתא נשבעין על העבדים ולא מצינו דעת הגאונים כן ויש לנו בזה סברא אחרת והיא כתובה במקומה בב"ב ודינא דעבדים בדבר שאינו מן התורה כמטלטלי דנידי וכדאיתא בב"ק בפ"ק.

מלחמת ה' מסכת בבא קמא דף לד עמוד ב

ועוד ורב היכי שביק מתני' ועביד כברייתא פי' ואף על גב דלא מקשי' הכי בשאר דוכתי היכי שביק רבי' ופסק הלכתא כיחיד כו': אמר הכותב אין זה נכון שלא מצינו מי שחושש אפי' לסתם משנה בלא מחלוקת אלא ר' יוחנן ורב לא סבר לה כוותיה והא רב פסק הלכתא כר"ש דאמר אכלה פירות גמורין משלמת פירות גמורין ואף על גב דת"ק דאינון רבנן לא אמרי הכי וכן בפ' הכותב אמר רב הלכה כרשב"ג דאמר אם מתה יירשנה ורבנן פליגי עליה ובפ' מפנין אמר רב הלכה כר' יוסי דאמר אף חותכין ובכמה דוכתי אמר ולא אקשי עליה שביק רבנן ורב יוסף לא הוה במנינא דרבי ואקשי' ליה אבי' במס' סוכה גבי העושה סוכתו כמין צריך שבקת רבנן ועבדת כר"א א"ל ברייתא איפכא תניא א"ל שבקת מתני' ועבדת כברייתא ואף על גב דהתם מעשה הוה והכא מימרא אין בזה שינוי והטעם בשניהם שוה ובכמה דוכתי פסקי רבנן כיחידאי ולא בעי' מינייהו טעמא ואדרבה אי רב הוה במנינא דרבי ניחא הא דאמר רב הלכה כר"מ דעבדי כמקרקעי דמי דהא סתם לן רבי כוותיה בשבועות אלו דברים שאין נשבעין עליהם העבדים והקרקעות וכו' וההיא עדיפא מהך דההיא סתמא היא והא לאו סתמא דהא מחלוקתה בצדה וההיא דתניא גבי הלכתא פסיקתא דהאי דינא וטפי סמכינן עליה ועוד דבב"מ סתם לן גבי אונאה ושבועה ושומרין דעבדים כקרקע והוה ליה מחלוקת ואח"כ סתם והלכה כסתם אלא אדרבה רב לא חייש כלל לסתמי וכל דהוא יחיד ורבי' כרבי' פסק וי"ל דאע"ג דאין נשבעין עליהם ואין להם אונאה לענין גזילה כמטלטלי דמי ומש"ה לא אייתי מינה סיועא לדרב כי אקשינן עליה אמאי שביק רבנן דמתני' ואפשר דמרבינן להו מקרא משום דכתיב כל הנך מעוטי פקדון ותשומת יד גזל ואבידה ועושק ודלמא רבויי נינהו ומרבינן בהו עבדים ומיהו ממתניתא דמחליף פרה בחמור מייתינן משבועה לגזילה משום דמפכא דר"מ לרבנן ודרבנן לר"מ ואילו לר"מ הוה מטלטלי לשבועה

נימוקי יוסף מסכת בבא קמא דף לד עמוד ב

וכתב הרא"ה ז"ל דפסק הריא"ף ז"ל הלכתא כרב דעבדא כמקרקעי דמי ובסוף ימיו חזר בו ואמר דלית הלכתא כותיה אלא עבדא כמטלטלי דמי מדפסיק ר"נ בפ"ק דמכילתין [דף יב א] דהלכה אין גובין מן העבדים דמטלטלין חשבינן להו והשיב עליו זקנו הרז"ה ז"ל א"כ הו"ל למפסק נמי דנשבעין על העבדים והא ליכא מ"ד ובודאי שזו צריכה לפנים דהא הכא פסק רב עבדא כמקרקעי דמי והלכה פסוקה היא והכל מודים בה שאין נשבעים על העבדים ור"נ פסק שאין גובין

מהם לפי שהם כמטלטלי וגבי דינא דאגב לא הכריעו בו אם הוא כמטלטלין או כקרקעות ואמרו [שאיין] נקנין באגב ובב"ב (דף קנ א) שאלו עבדא כמקרקעי דמי או כמטלטלי וסלקא בתיקו ומן התימה הגדול היאך לא מייתי התם הני מתנייתא והעיקר בזה שבכל דברי תורה עבדא כמקרקעי דמי כשבועה ואונאה ותשלומי כפל ודיני שומרים ופדיון בכור בכל אלו הוציאו מהן קרקעות בכלל ופרט ועבדים שהוקשו להם אבל ההיא דב"ב תלוי בלשון בני אדם אם קורין לעבדים מטלטלין לפי שהן מטלטלין אף על פי שמן הדין [הן] כקרקעות וההיא נמי דר"נ היינו מפני שאין דעתו של מלוה עליהן לפי שיכול הלוח להבריחן דומיא דמטלטלין וכן בדינא דאגב דאפשר דהוי דין תורה דבקדושין [דף כו א] מפיק ליה מדכתיב ויתן להן אביהם וכו' ערים בצורות אף הוא תלוי בדעתו של אדם שאדם סומך הדבר המטלטל על הקרקע שהוא עיקר לעולם שאדם סומך בו ולפיכך עבדים כיון שאין אדם סומך עליהם אי אפשר לסמוך מטלטלין עליהם וכ"כ רבינו שמואל ז"ל בבבא בתרא והוא עיקר עכ"ל [וכל זה כתבו התוס' בפ"ק דמכילתין]:

חידושי הרשב"א מסכת בבא קמא דף צז עמוד א

ולענין פסק הלכה בעבדים כתב הרי"ף ז"ל דלית הלכתא כרב דאמר עבדא כמקרקעי דמי אלא כמטלטלי דמי ומשלם כשעת גזלה. והזקינה לרב ז"ל לומר כן מאי דקאמר רב נחמן בפ"ק (י"ב א') דאין גובין מן העבדים וכן בפרק יש נוחלין (קכ"ח א'). אבל הראב"ד ז"ל כתב דאי משום הא לא איריא דע"כ אי אפשר לומר שיהיו העבדים כמטלטלין לכל דבר, שהרי לענין תשלומי כפל ולענין שבועה ולאונאה הרי הן כקרקע וכמו ששינו במשנתנו בפרק הזהב (נ"ו א') וליכא מאן דפליג, וכן לענין קנייה כמו ששינו בפרק האשה ניקנית. ואיכא אנפי נמי דהוי בהו כמטלטלים, לענין יתומים ולענין פרזבול ולענין קניית מטלטלין אגבן בשאין עודן עליו, אלא ע"כ אין כל הפנים שווין בהם יש פנים שהן בהן כמקרקעי ויש שהן בהן כמטלטלין והלכך מנלן דלענין גזל אינן כקרקע, ועוד דלעיל אמרינן איכא דאמרי הא לא תיבעי לך דר' מאיר קנסא קא קניס מדמחליף רב ותנא גזל בהמה והזקינה משלם כשעת הגזילה דברי ר"מ אלמא הלכתא כרב דמפיק ליה, וכיון דרבנן סברי הכי ואשכחן מילי טובא דדמו בהו למקרקעי לא שבקי רבנן דאמרי בעבדים אומר לו הרי שלך לפניך, והלכך לענין שבועה נמי כיון דאיכא סתמי טובא דאין נשבעין עליהן כוותיהו עבדין, אלו דברי הרב ז"ל. ומ"מ יש לעיין למה אמרו במקצת המקומות שהן כקרקע ובמקצת שהן כמטלטלין, וי"ל דלכל דיני שומרין הן כקרקע משום דדרשינן קראי בכללי ופרטי וכדאמר בפרק הזהב, ושבעת מודה מקצת נמי מהתם נפקא וכיון שכן אף לשבועה כמקרקעי דמי, והלכך אף לכל מה שהוא מדאורייתא עשאו כקרקע, וכן לענין קנייה שהכתוב הקישן לשדה אחוזה דכתיב והתנחלתם אותם וגו' וכדאמרי' בפ' האשה נקנית (כ"ב ב'), אבל למילי דרבנן כגון פרזבול וכן לגבות מן היתומים למ"ד שעבודא לאו דאורייתא ואפילו למ"ד שעבודא דאורייתא תיקנו שלא לגבות מהן מן היתומים הואיל וניידי כדרך שתקנו במטלטלין.

רא"ש מסכת בבא קמא פרק ט סימן ו

מתני' גזל בהמה והזקינה עבדים והזקינה משלם כשעת הגזילה. רבי מאיר אומר בעבדים אומר לו הרי שלך לפניך. גזל מטבע ונסדק פירות והרקיבו יין והחמיץ משלם כשעת הגזילה. מטבע ונסדק פירות ונטמאת חמץ ועבר עליו הפסח בהמה ונעבדה בה עבירה או שנפסלה מעל גבי המזבח או שהיתה יוצאה לסיקל אומר [לו] הרי שלך לפניך: גמ' אמר רב פפא לא הזקינה ממש אלא אפילו הכישה. והא אגן הזקינה תנן. אמרי כחשא כעין הזקינה. מה הזקינה דלא הדרא אף כחשא דלא הדר. אבל כחשא דהדר אומר לו הרי שלך לפניך: ר"מ אומר בעבדים אומר לו הרי שלך לפניך. אמר רב חנינא בר אבדימי אמר רב הלכה כר"מ. כתב רב אלפס ז"ל דלית הלכתא כוותיה דקיימא לן עבדא כמטלטלי דמי.⁹ ולא נהירא האי פיסקא דמהיכא קיימא לן עבדא כמטלטלי דמי מהא דאמר רב נחמן לעיל פ"ק (דף יב א) דבע"ח לא גבי מעבדי דיתמי ומהא דתני אבימי פרזבול חל על הקרקע ואינו חל על העבדים מטלטלין נקנין עם הקרקע ואין נקנין עם העבדים. ומכל הנהו אין ראייה לפיסקא דהכא. דתקשה לך הא דאמר ליה רבא לרב נחמן הא עולא הא ר"א הא דייני דנהרדעא הא רב חנא בר ביזנא פירש דכולהו סברי עבדא כמקרקעי דמי מר כמאן סבירא ליה. ומאי קאמר ליה רבא לרב נחמן¹⁰ והלא כמה דברים מצינו דעבדא כמקרקעי דמי לענין אונאה ושבועה וגזל. ופי' רשב"ם דודאי לכל מילי דאורייתא חשיב כמקרקעי כדכתיב והתנחלתם אותם לרשת אחוזה הקישן הכתוב לאחוזה. והתם במילי דרבנן איירי כגון פרזבול וקנין אגב דרבנן. וקרא דערים מצורות אסמכתא בעלמא. ולגבות מיתמי נמי דרבנן דסברי¹¹ שיעבודא לאו דאורייתא. וכן כתב הראב"ד והר"מ הלוי ז"ל:

תלמוד בבלי מסכת בבא בתרא דף קנ עמוד א

פשיטא, אמר מטלטלי לפלניא - כל מאני תשמישתיה קני לבר מחטי ושערי, כל מטלטלי לפלניא - אפי' חטי ושערי ואפילו ריחים העליונה קנה לבר מריחים התחתונה, כל דמטלטל - אפי' ריחים התחתונה קני. איבעיא להו: עבדא כמקרקעא או כמטלטלא דמי? אמר ליה רב אחא בריה דרב אויא לרב אשי, תא שמע: המוכר את העיר - מכר בתים, שיחין ומערות, ומרחצאות, ובית הבדין, ובית השלחין, אבל לא את המטלטלין; ובזמן שאמר: היא וכל מה שבתוכה, אפילו היו בה בהמה או עבדים - הרי כולן מכורין; אי אמרת בשלמא כמטלטלא דמי, משום הכי לא

מיזדבן ברישא, אלא אי אמרת כמקרקעא דמי, אמאי לא מיזדבן? ואלא מאי? כמטלטלא דמי, מאי אפי' [אלא] מאי אית לך למימר? שאני מטלטלא דנייד ממטלטלא דלא נייד, אפי' תימא כמקרקעא דמי, שאני מקרקעא דנייד ממקרקעא דלא נייד. א"ל רבינא לרב אשי, תא שמע: הכותב (לעבדו כל נכסיו) + מסורת הש"ס: [כל נכסיו לעבדו] + - יצא בן חורין, שייר קרקע כל שהוא - לא יצא בן חורין; ר' שמעון אומר: לעולם הוא בן חורין - עד שיאמר כל נכסי נתונין לפלוני עבדי חוץ מאחד מרבוה שבהן; ואמר רב דימי בר יוסף אמר רבי אלעזר: עשו מטלטלין שיור אצל עבד, ולא עשו מטלטלין שיור אצל כתובה; ואמר ליה רבא לרב נחמן: מאי טעמא? עבדא מטלטלא הוא, ומטלטלא למטלטלא הוי שיור, וכתובת אשה מקרקעא הוא, ומטלטלא למקרקעא לא הוי שיור. אמר ליה: אגן משום דלאו כרות גיטא מתנין לה

רשב"ם מסכת בבא בתרא דף קנ עמוד א

איבעיא להו עבדא כמטלטלי דמי - נהי ודאי דעבדא כמקרקעי דמי לענין שבועה וקנין בכסף ובשטר ובחזקה דכל מילי דאורייתא דין מקרקעי יש להם מוהתנחלתם אבל לענין לשון בני אדם מיקרו להו מטלטלי וישנן בכלל מתנת מטלטלי שהרי מטלטלי הוא או לא.

תוספות מסכת בבא בתרא דף קנ עמוד א

עבדא כמקרקעי דמי או כמטלטלי דמי - לענין מילי דרבנן מיבעי ליה אבל במלתא דאורייתא פשיטא דאיתקוש לקרקעות כדפי' לעיל בפרק המוכר את הבית (דף סח.) על הרך מילתא.

רי"ף מסכת בבא בתרא דף ע עמוד ב

איבעיא להו עבדא כמקרקעי דמי או כמטלטלי דמי והלכתא כמטלטלי דמי דגרסינן בפרק יש נוחלין אמר רב נחמן אין גובין מן העבדים ואיפסיקא הלכתא כותיה בהדיא אלמא עבדא כמטלטלי דמי

נימוקי יוסף מסכת בבא בתרא דף ע עמוד ב

כל המטלטל. שאפשר לטלטל בשום ענין כמות שהוא משמע: מי שאומר כל קרקעותי לפלוני אם העבדים בכלל אי משמעות הלשון שיקראו עבדים בכלל קרקעות אבל למימר אם יש להן דין קרקעות או דין מטלטלין הא קי"ל בפ' יש נוחלין כרב נחמן דאמר אין גובין מן העבדים דדין מטלטלין יש להם ואין בע"ח היוצא על היתומים גובה מהם אבל בעיין הכא לא איפשיטא ולא פשטה ליה מהא דרב נחמן דאפשר דלגבי שעבוד הוא דהו כמטלטלי משום דאפשר לאברוחינהו לפיכך לא סמכה דעתיה דמלוה עלייהו ולענין אחר נמי מצינו שיש להם דין מקרקעי כמו בדין תורה גבי אונאה [ב"מ דף נו ב] ולענין שבועה דאין נשבעין עליהם [שבועות דף מב ב]:

תלמוד בבלי מסכת בבא בתרא דף קכח עמוד א

שלח ליה רבי אבא לרב יוסף בר חמא, הלכה: גובין מן העבדים. ורב נחמן אמר: אין גובין

רשב"ם מסכת בבא בתרא דף קכח עמוד א

ור"נ אמר אין גובין - דנהי דאתקש לקרקעות כדכתיב (ויקרא כה) והתנחלתם ה"מ לדברים הכתובים בתורה כגון לקנות בכסף בשטר ובחזקה ושלא ליטע עליון ושאיין בהן אונאה אבל לענין ב"ח כמטלטלי דמי דאין ב"ח סומך אלא על קרקעות שאין יכולין ליאבד ולא לזוז ממקומן אבל אעבדים לא סמכא דעתיה הלכך לא משתעבדי ליה.

תלמוד בבלי מסכת בבא בתרא דף קכח עמוד ב

דרש מר זוטרא משמיה דרב שימי בר אשי: הלכתא בכל הני שמעתתא כדשלח ליה רבי אבא לרב יוסף בר חמא. אמר ליה רבינא לרב אשי: דר"נ מאי? א"ל: אין גובין מתנין לה, וכן אר"נ.

רשימות שיעורים (רי"ד סולובייצ'יק) מסכת בבא קמא דף יא עמוד ב

גמ'. גובין מן העבדים. הסוגיא דנה אם עבדים כקרקע דמיין או כמטלטלין דמיין לגבי שלשה דינים: א) גביית בעל חוב; ב) כתיבת פרזבול; ג) קנין אגב. והנה התוס' (דף יב א ד"ה אנא) הקשו מאונאה ומשבועה דקיי"ל עבדים כקרקע דמיין (וכה"ג קיי"ל אף בשאר דיני תורה כגון בנוגע לגנב גזלן ושמירה). והשיב הר"י שכאן מדובר בדין העבדים רק בנוגע לדינים מדרבנן כי סוגיתנו אזלא אליבא דמ"ד שעבודא לאו דאורייתא, ופרזבול וקנין אגב הויים חלויות דינים דרבנן. אמנם לשיטת הרמב"ם לא יתכן לחלק כך שהרי פסק בפ"א מהל' מלוה (הל"ד) שעבודא דאורייתא וז"ל שכל נכסי הלואה תחת שיעבוד המלוה מן התורה עכ"ל. וכן בנוגע

לאגב (פ"ג מהל" מכירה הל"ח - ט) דברי הרמב"ם כפשוטם מורים שהוא קנין דאורייתא. וא"כ חזרה הקושיא לדוכתא למה דנה הגמרא בדין העבדים אם הם כמקרקעי או כמטלטלין דמיין מאחר שבנוגע לאונאה, שבועה, שמירה, וגזילה פשיטא דכקרקע דמיין. וביאר מרן הגר"מ זצ"ל שיש שתי הגדרות: דין קרקע ומטלטלין ודין תלוש ומחובר. בכל התורה כולה יש לעבדים חלות שם קרקע בחפצא, אבל הם תלושים (כלישנא דגמרא - עבדים קרקע דנייד). שאר דיני התורה כמו אונאה, גניבה, שבועה, ושמירה תלויים בשם קרקע שחל בעבד. סוגיתנו לעומת זאת דנה בדיני שעבוד נכסים, פרוזבול, ובקנין אגב - האם תלויים הם בדין תלוש ומחובר או בחלות שם קרקע בחפצא.

לפי"ז יש ליישב את קושית הגרעק"א זצ"ל בחידושו ליו"ד (סי' ו' סעיף ב') שר"ל שצפורן אדם פסול לשחיטה מפני שהוא מחובר לקרקע. אמנם לאור ביאור הגר"מ זצ"ל י"ל, כי דין שחיטה אינו תלוי בחלות שם קרקע אלא בדין תלוש ומחובר בדומה לשלשת הדינים שבסוגיתנו, ועבד תלוש הוא ולא מחובר וה"ה לצפורנו, ואכמ"ל.

ב

אמנם עלינו להסביר למה שלשת הדינים שבסוגיתנו תלויים בדין תלוש ומחובר ולא בחלות שם קרקע בחפצא. והנה בדין שעבוד נכסים כתב הרמב"ם בפ"א מהל" מלוה (הל"ד) ז"ל שכל נכסי הלואה תחת שיעבוד המלוה מן התורה עכ"ל. אך בפ"א שם (הל"ז) פסק ז"ל שהמטלטלין אינן תחת שיעבוד בעל חוב מן התורה עכ"ל. הרמב"ם קובע ששעבודא דאורייתא חל מן התורה על קרקעות ולא על מטלטלין, ובהתאם לכך פוסק שרק קרקעות דיורשים משועבדים לפריעת חוב אביהם ולא מטלטלין שירשו, עיין שם. ונראה להסביר את החילוק בין קרקע למטלטלין לאור דברי הראב"ד בראש פ' הניזקין - שכבר הזכירו כמה פעמים בשיעורינו למעלה - שגבייה מנכסים משועבדים חלה מדין ערבות שכן נכסי בני אדם ערבין לו לשלם את חובותיו. נכסי הלואה המשועבדים מבטיחים את החוב למלוה כמו ערב המבטיח למלוה את חוב הלואה. כל זה שייך במחובר לקרקע שהרי אי אפשר להבריחו או להעלימו. ואילו דבר תלוש אינו מבטיח את החוב למלוה כי ביד הלואה להבריחו ולהעלימו מהמלוה ומבי"ד הבאין לגבותו. לפיכך מטלטלין שהם תלושים אינם משתעבדים אבל קרקעות המחוברות משתעבדות. לכן מובן שעבד, למרות שיש בו חלות שם קרקע, עכ"ז אינו משתעבד כי הואיל ודבר תלוש הוא אינו מבטיח את החוב למלוה, ודין ערבות הקובע את חלות השעבודים אינו חל בעבדים.

מאותו הטעם אין כותבין פרוזבול על עבד שכן כותבין פרוזבול רק על דבר המבטיח את החוב עבור גביית בי"ד,¹⁶¹ ולא על עבד שהוא תלוש. אשר לקנין אגב נראה שגם הוא תלוי במחובר לקרקע ולא בשם קרקע בחפצא. ביאור הדבר כדאיתא בהנ"י (דף לד: בדפי הרי"ף) ש"ז וז"ל וכן בדינא דאגב כו' אף הוא תלוי בדעתו של אדם שאדם סומך הדבר המטלטל על הקרקע שהוא עיקר לעולם שאדם סומך בו ולפיכך עבדים כיון שאין אדם סומך עליהם אי אפשר לסמך מטלטלין עליהם עכ"ל. ביאור דבריו שהעבדים פסולים לקנין אגב כי מאחר שהם תלושים אין אדם סומך מטלטלים עליהם ואגב מועיל רק כשיש דעת לסמוך את המטלטלין על הקרקע.¹⁶²

ג

הגר"מ זצ"ל אמר שיש שני עניינים אחרים אשר מהם יוצא החילוק בין חלות שם קרקע בחפצא לבין חלות דין מחובר לקרקע. (א) במס' חולין (דף טז א) דנה הגמרא בדין תלוש ולבסוף חברו בנוגע למעילה, ע"ז, וסכין של שחיטה. והנה פסקי הרמב"ם נראים כסותרים. בפ"ה מהל" מעילה (הל"ה) קבע ז"ל אין מעילה אלא בתלוש מן הקרקע אבל הנהנה בקרקע עצמה או במחובר לה לא מעל וכו' וכן המקדיש בית בנוי הדר בו לא מעל וכו' עכ"ל. ויוצא שבמעילה פסק תלוש ולבסוף חברו כמחובר דמי. ואילו בע"ז העלה בפ"ח מהל" עכו"ם (בהל"א ובהל"ד) ז"ל כל שאין בו תפיסת יד אדם ולא עשהו אדם אף על פי שנעבד הר"ז מותר בהנאה, לפיכך עובדי כוכבים העובדים את ההרים ואת הגבעות ואת האילנות הנטועין וכו' הרי אלו מותרין בהנאה וכו' בית שבנאו העובד כוכבים מתחלה שיהא הבית עצמו נעבד וכן המשתחוה לבית בנוי הרי זה אסור בהנאה כו' עכ"ל. הרי שלגבי אסה"נ דע"ז פסק שתלוש ולבסוף חברו כתלוש דמי.

כדי ליישב את פסקי הרמב"ם י"ל שסובר שתלוש ולבסוף חברו דינו כתלוש בדברים התלויים בחלות דין תלוש ומחובר - כגון באסה"נ דע"ז, לגבי מים שעל כותל הבית ביחס להכשר וקבלת טומאה (בפ"ב מהל" טומאת אוכלין הל"ג) ולענין שחיטה (בפ"א מהל" שחיטה הלי"ט). חיוב מעילה לעומת זה תלוי בדין קרקע ומטלטלין, ותלוש ולבסוף חברו נקרא בשם קרקע, ולפיכך אין מועלין בו.

ב) במס' שבועות (דף מג) דנה הגמרא בדין ענבים העומדות להבצר בנוגע לשבועת הדיינים. ובתוס' שם (ד"ה כבצורות) כתבו ז"ל נראה דלענין שבת לכ"ע לאו כבצורות דמיין עכ"ל, ולא ביארו במה שונה שבת משבועת הדיינים. ברם לפי הנ"ל דבריהם מוסברים כי איסור קצירה בשבת תלוי רק בדין מחובר לקרקע ולא בחלות שם קרקע בחפצא, וענבים העומדות להבצר לכ"ע מחוברות לקרקע הן. אף ר"מ הסובר כבצורות הן היינו רק בנוגע לשם קרקע בחפצא ולענין דיני שומרים אונאה ושבועה, אך באשר לשבת נחשבות הן כמחוברות לקרקע, ולפיכך אסור לקוצרן.

עוד כתבו התוס' שם ז"ל ולענין בע"ח כיון דלא צריכי לארעא לכ"ע כבצורות דמיין כו' עכ"ל. והוסיפו על זה התוס' בסנה' (טו א ד"ה בענבים וכו') ז"ל דלא סמכא דעתיה עכ"ל. יסוד דבריהם שדין גבייה תלוי בערבות וכו"ל אליבא דהראב"ד שהנכסים המשועבדים ערבים עבור החוב ומבטיחים למלוה את מעותיו. עבדים אף על פי שכקרקע דמיין, הואיל וניידי ותלושים הם אינם מבטיחים למלוה את מעותיו שכן עלולים למות או לברוח, ולכן אין שעבוד בעל חוב חל עליהם. ה"ה ענבים העומדות להבצר מאחר שאינן מבטיחות את מעות המלוה, אינן בני שעבוד.